

der Gegend zwischen Hüttenrode und Eggeröderbrunnen, und im Sommer 1907 will er daselbst ein nistendes Paar beobachtet haben. Im Herbst 1907 schoß der Sohn des Försters Krebs auf Totenrode zwischen Wienrode und Treseburg einen Tannenhäher, den er mit dem dazu gehörenden zweiten schon vor Beginn des Herbstes beobachtet hatte. Herr Förster Kötz in Blankenburg, der bis vor vier Jahren in Altenbrak wohnte, teilte mir mit, daß er im Forstort Langelhorn zwischen Stiege und Wendefurth auf einer bestimmten hohen Eiche oft bis zu zehn Stück beisammen gesehen habe. Bemerkt sei, daß in der Umgebung von Totenrode, Stiege und Hasselfelde die Haselstaude noch reichlich vorhanden ist.

Nachwort.

Zum Vorkommen des Siebenschläfers und Dompfaffen am Harz teilt Herr Ortsvorsteher Schönermark in Thale a. H. auf einer Postkarte vom 20. Mai 1908 mit, daß beide Tiere bei Thale keine Seltenheit sind. Ersteren treffe man in den dortigen Waldungen sehr häufig an, letzteren habe er mehrere Jahre hindurch in der Nähe des Hubertusbades im Bodetale sowie in seinem am Steinbachtale belegenen Garten beobachtet.

Phänologische Beobachtungen in Thüringen.

1907. (27. Jahr.)

Von

Dr. H. Toepfer.

Wie in früheren Jahren wurde beobachtet in

Sondershausen (51° 22' N. B., 10° 52' O. v. Gr., 200 m H.) von den Herren Lutze, Döring und Toepfer.

Leutenberg (50° 34' N. B., 11° 28' O. v. Gr., 302 m H.) von Herrn Lehrer Wiefel.

Blankenburg i. Th. (50° 41' N. B., 11° 16' O. v. Gr., 222 m H.) von Herrn Rektor Kersten.

Die in der zweiten Spalte stehenden römischen Ziffern bedeuten: I. Erste Blüte offen, II. Allgemeine Blüte, III. Erste Früchte reif, IV. Erste Blattoberfläche sichtbar, V. Allgemeine Laubverfärbung.

		Sondershausen	Leutenberg	Blankenburg
<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	I.	13. 5.	20. 5.	14. 5.
	II.	17. 5.	24. 5.	22. 5.
	III.	—	19. 9.	16. 9.
	IV.	25. 4.	6. 5.	26. 4.
	V.	—	7. 10.	12. 10.
<i>Berberis vulgaris</i> L.	I.	—	19. 5.	21. 5.
	II.	—	26. 5.	27. 5.
	III.	20. 9.	28. 8.	—
	IV.	5. 5.	5. 5.	—
	V.	—	3. 10.	17. 10.
<i>Betula alba</i> L.	I.	26. 4.	28. 4.○	2. 5.
	II.	—	3. 5.○	8. 5.
	III.	—	28. 8.+	—
	IV.	5. 5.	4. 5.	25. 4.
	V.	—	26. 9.	25. 9.
<i>Cornus mas</i> L.	I.	29. 3.	7. 4.	1. 4.
	II.	12. 4.	10. 4.	7. 4.
	III.	—	20. 9.	17. 9.
	IV.	—	5. 5.	8. 5.
	V.	—	10. 10.	14. 10.
<i>Cornus sanguinea</i> L.	I.	—	14. 6.	15. 6.
	II.	1. 6.	17. 6.	23. 6.
	III.	—	6. 9.	22. 9.
	IV.	9. 5.	9. 5.	5. 5.
	V.	—	28. 9.	7. 9.
<i>Corylus avellana</i> L.	I.	—	19. 3.○	5. 3.
	II.	—	28. 3.○	13. 3.
	III.	—	21. 8.+	12. 9.
	IV.	—	4. 5.	15. 4.
	V.	—	29. 9.	8. 10.
<i>Crataegus oxyacantha</i> L.	I.	9. 5.	19. 5.	15. 5.
	II.	—	24. 5.	22. 5.
	III.	—	16. 9.	20. 9.
	IV.	25. 4.	3. 5.	9. 4.
	V.	—	3. 10.	5. 10.
<i>Cydonia vulgaris</i> Persoon	I.	25. 5.	—	12. 5.
	II.	—	—	19. 5.
	III.	—	—	—
	IV.	11. 5.	—	—
	V.	—	—	14. 10.
<i>Cytisus laburnum</i> L.	I.	26. 5.	20. 5.	22. 5.
	II.	4. 6.	28. 5.	28. 5.
	III.	25. 7.	26. 7.	—
	IV.	—	13. 5.	6. 5.
	V.	—	27. 9.	22. 10.
<i>Fagus silvatica</i> L.	I.	—	23. 5.	12. 5.
	II.	—	30. 5.	18. 5.
	III.	—	25. 9.	—
	IV.	28. 4.*)	8. 5.	3. 5.
	V.	—	10. 10.	30. 9.

*) 7. 5. Buchenwaldgrün.

		Sondershausen	Leutenberg	Blankenburg
<i>Ligustrum vulgare</i> L.	I.	21. 6.	—	26. 6.
	II.	29. 6.	—	3. 7.
	III.	—	9. 9.	28. 9.
	IV.	1. 5.	4. 5.	28. 4.
	V.	—	30. 4.	23. 10.
<i>Lonicera tartarica</i> L.	I.	9. 5.	16. 5.	15. 5.
	II.	26. 5.	20. 5.	24. 5.
	III.	—	12. 7.	10. 7.
	IV.	12. 4.	—	3. 4.
	V.	—	7. 10.	1. 10.
<i>Prunus avium</i> L.	I.	4. 5.	5. 5.	4. 5.
	II.	10. 5.	8. 5.	10. 5.
	III.	27. 6.	11. 7.	23. 6.
	IV.	4. 5.	8. 5.	12. 4.
	V.	—	30. 9.	5. 10.
<i>Prunus cerasus</i> L.	I.	—	10. 5.	—
	II.	10. 5.	16. 5.	—
	III.	—	26. 7.	—
	IV.	—	11. 5.	—
	V.	—	30. 9.	—
<i>Prunus domestica</i> L.	I.	6. 5.	10. 5.	8. 5.
	II.	12. 5.	12. 5.	13. 5.
	III.	—	20. 9.	15. 9.
	IV.	5. 5.	8. 5.	5. 5.
	V.	—	18. 10.	15. 10.
<i>Prunus padus</i> L.	I.	6. 5.	20. 5.	7. 5.
	II.	10. 5.	30. 5.	12. 5.
	III.	—	18. 7.	—
	IV.	25. 4.	6. 5.	7. 4.
	V.	—	6. 10.	13. 10.
<i>Prunus spinosa</i> L.	I.	6. 5.	9. 5.	5. 5.
	II.	10. 5.	13. 5.	10. 5.
	III.	—	7. 9.	5. 10.
	IV.	—	10. 5.	7. 5.
	V.	—	30. 9.	12. 10.
<i>Pirus communis</i> L.	I.	6. 5.	9. 5.	6. 5.
	II.	10. 5.	11. 5.	12. 5.
	III.	—	30. 8.	10. 8.
	IV.	6. 5.	6. 5.	27. 4.
	V.	—	12. 10.	7. 10.
<i>Pirus malus</i> L.	I.	11. 5.	11. 5.	10. 5.
	II.	14. 5.	16. 5.	15. 5.
	III.	—	3. 9.	18. 8.
	IV.	4. 5.	8. 5.	25. 4.
	V.	—	14. 10.	10. 10.
<i>Quercus pedunculata</i> Ehrh.	I.	—	20. 5.	9. 5.
	II.	—	24. 5.	14. 5.
	III.	—	8. 9.	14. 9.
	IV.	9. 5.	12. 5.	7. 5.
	V.	—	8. 10.	12. 10.

		Sondershausen	Leutenberg	Blankenburg
<i>Ribes grossularia</i> L.	I.	29. 4.	20. 4.	21. 4.
	II.	5. 5.	28. 4.	30. 4.
	III.	—	1. 7.	12. 7.
	IV.	—	7. 4.	24. 3.
	V.	—	19. 9.	20. 10.
<i>Ribes rubrum</i> L.	I.	3. 5.	4. 5.	3. 5.
	II.	—	8. 5.	8. 5.
	III.	—	26. 6.	5. 7.
	IV.	22. 4.	16. 4.	17. 4.
	V.	—	19. 9.	8. 10.
<i>Ribes aureum</i> L.	I.	4. 5.	12. 5.	1. 5.
	II.	8. 5.	18. 5.	7. 5.
	III.	—	29. 6.	8. 7.
	IV.	17. 4.	8. 5.	—
	V.	—	21. 9.	3. 10.
<i>Robinia pseudacacia</i> L.	I.	12. 6.	10. 6.	4. 6.
	II.	16. 6.	16. 6.	11. 6.
	III.	—	14. 9.	—
	IV.	9. 5.	18. 5.	11. 5.
	V.	—	21. 9.	15. 10.
<i>Sambucus nigra</i> L.	I.	6. 6.	14. 6.	10. 6.
	II.	13. 6.	18. 6.	18. 6.
	III.	—	29. 8.	29. 8.
	IV.	12. 4.	27. 4.	20. 3.
	V.	—	28. 9.	18. 10.
<i>Sorbus aucuparia</i> L.	I.	21. 5.	3. 6.	15. 5.
	II.	26. 5.	8. 6.	22. 5.
	III.	—	30. 8.	4. 9.
	IV.	5. 5.	5. 5.	24. 4.
	V.	—	3. 10.	7. 10.
<i>Syringa vulgaris</i> L.	I.	12. 5.	16. 5.	12. 5.
	II.	26. 5.	20. 5.	20. 5.
	III.	—	20. 7.	—
	IV.	24. 4.	10. 5.	10. 4.
	V.	—	8. 10.	9. 10.
<i>Tilia grandifolia</i> Ehrh.	I.	25. 6.	26. 6.	26. 6.
	II.	28. 6.	1. 7.	2. 7.
	III.	—	26. 8.	20. 9.
	IV.	4. 5.	10. 5.	6. 5.
	V.	—	7. 10.	6. 10.
<i>Tilia parvifolia</i> Ehrh.	I.	6. 7.	3. 7.	4. 7.
	II.	20. 7.	8. 7.	15. 7.
	III.	—	26. 8.	30. 9.
	IV.	10. 5.	16. 5.	10. 5.
	V.	—	18. 10.	10. 10.
<i>Vitis vinifera</i> L.	I.	22. 6.	14. 6.	24. 6.
	II.	—	25. 6.	1. 7.
	III.	—	20. 9.	25. 9.
	IV.	—	13. 5.	10. 5.
	V.	—	5. 10.	12. 10.

		Sondershausen	Leutenberg	Blankenburg
<i>Atropa belladonna</i> L.	I.	—	8. 7.	—
	II.	—	11. 7.	—
	III.	—	9. 9.	—
<i>Anemone nemorosa</i> L.	I.	24. 3.	8. 4.	27. 3.
	II.	12. 4.	19. 4.	6. 4.
	III.	—	20. 5.	—
<i>Chrysanthemum</i> <i>leucanthemum</i> L.	I.	4. 6.	20. 5.	28. 5.
	II.	6. 6.	26. 5.	4. 6.
	III.	—	28. 6.	—
<i>Convallaria majalis</i> L.	I.	14. 5.	8. 5.	10. 5.
	II.	—	14. 5.	17. 5.
	III.	—	—	—
<i>Hepatica triloba</i> Chaix.	I.	—	7. 4.	17. 3.
	II.	11. 4.	10. 4.	26. 3.
	III.	—	12. 7.	—
<i>Lilium candidum</i> L.	I.	4. 7.	17. 7.	10. 7.
	II.	10. 7.	24. 7.	17. 7.
	III.	—	—	—
<i>Narcissus poeticus</i> L.	I.	4. 5.	10. 5.	11. 5.
	II.	6. 5.	14. 5.	17. 5.
	III.	—	—	—
<i>Primula officinalis</i> Jacqu.	I.	20. 4.	22. 4.	20. 4.
	II.	5. 5.	27. 4.	28. 4.
	III.	—	20. 6.	—
<i>Secale cereale</i> L.	I.	5. 6.	4. 6.	30. 5.
	II.	11. 6.	10. 6.	5. 6.
	III.	2. 8.	30. 7.	20. 7.
<i>Salvia officinalis</i> L.	I.	—	14. 6.	—
	II.	—	20. 6.	—
	III.	—	10. 8.	—
<i>Salvia pratensis</i> L.	I.	—	16. 6.	25. 5.
	II.	4. 6.	21. 6.	2. 6.
	III.	—	16. 9.	—